

Araştırma Makalesi / Research Paper

Aleksandr N. Samoyloviç: Bir Literatür Değerlendirmesi*

Serdar KARACA**

Öz

Türklük bilimine önemli katkıları olan Aleksandr Nikolayeviç Samoyloviç üzerine araştırmalar sürmektedir. Araştırmaların sürmesinde arşivlerde kendisiyle ilgili araştırılmayı bekleyen çok sayıda malzemenin olması, ayrıca yeni bilgi ve vesikaların bulunması etkili olmaktadır. Araştırmalar özellikle Rusya, Türkiye ve diğer Türk cumhuriyetlerindeki araştırmacılar tarafından yapılmaktadır ve yayınların dili genellikle Rusça ve Türkçedir. Rusya ve Türk cumhuriyetlerindeki araştırmacıların Türklük bilimci olmalarıyla Türkiye'deki çalışmaları takip edip anladıklarını varsayabiliriz. Ancak Türkiye tarafında bir dil engeli söz konusudur. Buna bağlı olarak da araştırma alanıyla ilgili son gelişmelerin takip edilmesinde sorun yaşandığını varsaymak mümkündür. Çalışmada bu varsayımdan hareket edilerek 2018-2022 dönemini kapsayan 5 yılda, Rusça yayımlanmış 11 makale incelenmiştir. Temel amaç bunların alana katkılarının neler olduğunu, ayrıca alanda gelinen son durumu tespit etmek ve Türkiye'deki ilgililerin dikkatine sunmaktır. Kullanılan yöntem, makalelerin amaçlarının ve sonuçlarının tespit edilmesi, ayrıca atıf ve kaynaklarının literatürle ilişkisinin çözümlenmesine dayanmaktadır. Bulgulara göre incelenen 11 makalenin bir kısmı daha önceki çalışmalarda ortaya konanların bir tekrarıdır ve bunlar alana sınırlı bir katkıda bulunur, bununla beraber bazı makaleler hem yeni bulgu ve tespitler sunarak hem de yeni yaklaşımlar

Geliş Tarihi/Date Applied: 12.04.2023

Kabul Tarihi/Date Accepted: 27.10.2023

Makalenin Künyesi: Karaca, S. (2024). Aleksandr N. Samoyloviç: Bir literatür değerlendirmesi. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 57, 163-182.

<https://doi.org/10.24155/tdk.2024.236>

* Bu çalışma Prof. Dr. Halil İbrahim ŞAHİN danışmanlığında 2022 tarihinde tamamlanan *Aleksandr Nikolayeviç Samoyloviç ve Türkoloji* başlıklı doktora tezi esas alınarak hazırlanmıştır (Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, Türkiye) / This article is grounded on the doctorate dissertation titled *Aleksandr Nikolayeviç Samoyloviç ve Türkoloji* (Balıkesir University, Balıkesir, Türkiye).

** Dr., Türk Dil Kurumu, s.karaca@tdk.gov.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8947-8729>

getirerek alana önemli katkılar sunar. Bunlar, mektup ve fotoğraflardan hareketle ortaya konan makalelerdir ve şu sonucu verirler: Samoyloviç muhabirler ve fotoğraflar vasıtasıyla Türklük bilimi araştırmalarının çok erken bir döneminde, doğrulanabilir bilgiye ulaşmayı gaye edinen bir araştırma ve inceleme yöntemi benimsemiştir.

Anahtar Kelimeler: Doğu bilimi, Türklük bilimi, dil bilimi, edebiyat, halk bilimi

Alexander N. Samoilovich: A Literature Review

Abstract

Research on Alexandr Nikolayevich Samoilovich, who made important contributions to Turkology, is ongoing. The fact that there are many materials on him awaiting research in the archives, as well as the discovery of new information and documents, are effective in the continuation of the research. Research is carried out especially by researchers in Russia, Turkey and other Turkic republics. It can be assumed that the researchers in Russia and the Turkic republics follow and understand the studies in Turkey as they are Turkologists. However, there is a language barrier on the Turkish side. Accordingly, it can be assumed that there are problems in following the latest developments in the research field. On Samoilovich, 11 articles were published in Russian from 2018 to 2022. The main purpose is to determine what their contributions are to the field. The method used is based on determining the aims and results of the articles, as well as analysing the relationship of their citations and sources with the literature. According to the findings obtained, some of the 11 articles examined are a repetition of the previous studies and they make a limited contribution to the field, while some articles make significant contributions to the field by both presenting new findings and determinations and introducing new approaches. These are the articles based on letters and photographs, and they give the following result: Samoilovich adopted a research-examination method aiming to reach verifiable information in Turkology studies through reporters and photographs at the beginning of 1900's.

Keywords: Orientalism, Turkology, linguistics, literature, folklore

Türklük bilimi araştırmalarıyla ilgili ülkeler arasında Türk devletleri ve Rusya ilk sıralarda yer alır. Bu ülkelerdeki araştırmaların iş birliği içinde yürütülmesi arzu edilen bir durum olurdu ancak bunu gerçekleştirmek zordur. Bununla beraber en azından araştırmaların birbirinden haberdar bir şekilde sürdürülmesini sağlamak ise daha kolaydır. Ancak bu makalede esas alınan varsayıma göre Türkiye'deki araştırmacılar Rusya'daki çalışmalarından yeterince haberdar değildirler. Çalışmaların bu şekilde sürdürülmesi ise zaman ve enerji kaybına sebep olan önemli bir problemdir. Temel konularla ilgili yayınların karşılıklı olarak takip edilmesi ve belli

aralıklarla literatürün genel durumunun tespit edilmesi bu problemin çözümüne yönelik atılabilecek adımlardan biridir.

Her araştırma, önceki araştırmacıların ulaştığı bilgiler ile ileri sürdüğü görüşlerin değerlendirilmesiyle başlar. Bu ilkenin neticelerinden biri olarak belli bir alanda ilk bilgilere ulaşan ve başarılı teoriler geliştiren araştırmacılar, o alanda bir yapı taşı ve eserleri de bir başlangıç noktası hâline gelir. Böyle araştırmacılar ve eserleri üzerine araştırma-inceleme süreci bazen kesintiye uğrasa da devamlılık arz eder. Çünkü yeni bulunan bir müsvedde, mektup, ses kaydı veya fotoğraf yeni bilgi ve değerlendirmelere kapı aralar ya da yeni bilgi veya yaklaşımlar, zaten mevcut bilginin başka bir pencereden değerlendirilmesine hizmet eder.

Aleksandr Nikolayeviç Samoyloviç (1880-1938), Türklük biliminin çok yönlü ve yetkin isimlerinden biri olarak öne çıkar. Bunda onun iyi bir Doğu bilimi tahsili almış olması, ayrıca Türklük biliminin kuruluş aşamasında eser vermiş olmasının önemli bir payı vardır. 1900'lerin başında Samoyloviç'in de mezunu olduğu Sankt Petersburg Üniversitesi Doğu Dilleri Fakültesinde müstakil bir Türk dili ve edebiyatı bölümü yok, bunun yerine Arap-Fars-Türk-Tatar Bölümü vardır. Bölümün adından da anlaşılacağı üzere burada söz konusu olan Doğu bilimi öğretimidir. Bölümün çerçevesinin genişliği araştırmacıların çalışmalarına da yansımakta ve dar bir alanda değil, farklı alanları kapsayan geniş bir yelpazede eser vermektedirler. İşte bu şartlar dâhilinde öğrenim gören ve meslek hayatına atılan Samoyloviç de dönemin bilim anlayışına uygun olarak farklı alanlarda çalışmalar yapar. Bu alanlar Türk dili, edebiyatı ve halk bilimidir. Samoyloviç, bugün kendi içinde dar uzmanlık alanlarına ayrılan bu alanlarda ilk ve metotlu eserleri veren isimlerden biri olur. Eserlerin çoğu Azerbaycan, Kırım, Özbekistan, Türkiye ve Türkmenistan'ı kapsayan geniş bir coğrafyada yapılan saha araştırmalarına dayanmaktadır. Bu bölgelerden herhangi birinin dili, edebiyatı, halk bilimi veya tarihiyle ilgilenen uzmanlar için Samoyloviç'in eserleri ilk başvuru kaynakları arasında yer alabilmektedir. Doğrudan Türk dili ve edebiyatı alanı dışında, özellikle "Kırımovedeniye" ve "Turkmenovedeniye", Türkçesiyle de Kırım ve Türkmen araştırmaları, ayrıca Rusya'daki "oteçestvennoye vostokovedeniye", Türkçesiyle de "millî Doğu bilimi" meseleleriyle ilgilenen uzmanlar için Samoyloviç ve eserleri önemini korumaktadır.

Samoyloviç'le ilgili çalışmalar Rusya'da 1960'larda başlar, 70'lerde artar ve özellikle 2000'lerde seçme eser baskılarıyla atılım kaydeder (Tablo 1). Peş peşe çıkan kitaplarla Samoyloviç'in ulaşılması zor bir hâl alan pek çok eseri yeniden ilgililere sunulur. 2000'de Kırım'la ilgili çalışmalar bir araya getirilir. 2005'te ise yayımlanmış ve yayımlanmamış önemli ça-

İşmalardan bir seçme hazırlanır. 2008’de mektuplar, ayrıca kapsamlı bir biyografi yayımlanır. 2012 tarihli son büyük çalışma ise esasen Rus Türklük biliminin kuruluş safhası tarihine odaklanır ancak burada Samoyloviç merkezî simalardan biri olarak yine öne çıkar. Son üç çalışmanın arkasındaki isim ise Samoyloviç’le ilgili çok sayıda makaleye de imza atan G. F. Blagova’dır. Bu isim sayesinde 1970’lerde, *Sovyetskaya Tyurkologiya* 1973 yılı 5. sayı ve *Tyurkologičeskiy Sbornik 1974* cildi ile başlayan ancak daha sonra kesintiye uğrayan Samoyloviç’in Türklük bilimine hizmetlerini tespit etme çabası belli bir oranda gerçekleşmiş olur. Ancak Blagova’nın dilci ve özellikle de Orta Asya Türk dilleri üzerine odaklanıyor oluşu, Samoyloviç’le ilgili çalışmalarının da bu ekseninde ilerlemesine yol açmış ve onun özellikle de halk bilimi araştırmaları biraz ihmal edilmiştir. Son yıllardaki Rusça yayınların bir kısmının alandaki bu eksikliği gidermeye yönelik olduğu görülmektedir. Bu yayınlarda ulaşılan sonuçların Türkiye’deki araştırmaların gelişmesine hizmet etmesi kuvvetle muhtemeldir. Zira Samoyloviç’in halk bilimi araştırmaları Türkiye’de de üzerinde önemle durulan bir konudur (Kalenderoğlu, 2010; Şahin, 2011). Bu makalede Samoyloviç’le ilgili Rusçadaki son çalışmaların durumu hakkında Türkiye’deki araştırmacılara bilgi sunmak amaçlanmıştır. Makalenin önemi iki farklı dilde, özelden bir bilgin, genelde ise Rus Türklük bilimiyle alakalı literatür arasında bir bağ kuruyor olmasından kaynaklanmaktadır.

Yöntem

Tablo 1’de belirtildiği üzere gerek Sovyet gerekse de Sovyet sonrası dönemde Samoyloviç’le ilgili çok sayıda kapsamlı ve önemli çalışma ortaya konur. Bunların büyük bir kısmı Karaca (2022) tarafından değerlendirilir. Ancak burada son yıllardaki, özellikle de 2022’de yayımlanan bazı makaleler üzerinde durulmaz. İşte bu eksikliğin giderilmesi için literatür değerlendirmesi mantığına uygun olarak zaman bakımından bir sınırlandırmaya gidildi. Yayınların sıklaşmaya başladığı son 5 yılın konuyla ilgili araştırmaların genel durumunu anlamaya hizmet edeceği kabul edildi. Samoyloviç üzerine 2013-2017’de toplam 5 makale yayımlanırken 2018-2022 döneminde yalnızca Rusça 11 makale yayımlanır (Tablo 2). Tahlil edilen 11 makalenin hepsi ağ ortamında erişime açıktır. Bu dönemde Rusya’da doğrudan Samoyloviç’le ilgili herhangi bir kitap çıkmaz.

Makalelerin hangi alan kapsamında hazırlandığını tespit etmek konularına bakarak zor olsa da araştırmacıların bölümleri bu konuda bir fikir vermektedir (Tablo 3). 11 makaleyi yazan 8 araştırmacının 4’ü filoloji ve 4’ü tarih bölümündendir. Filoloji alanından 1 makaleyi söz varlığı (Bogdanova, 2022), 2 makaleyi Türklük bilimi tarihi (Memetov, 2019; Soyegov, 2020) ve 4 makaleyi de genel olarak halk bilimi (Egamberdiyeva, 2020,

2021, 2021; Soyegov, 2021) araştırmaları çerçevesinde değerlendirmek mümkündür. Tarih bölümünden araştırmacıların hazırladığı 3 makaleyi halk bilimi alanına katkı sunan araştırmalar olarak saymak mümkündür (İhsanov, 2018, 2022; Prişepova, 2020). Tarih alanından 1 makale ise siyasi tarihle ilişkilendirilebilir (Zaytsev ve Kotyukova, 2020).

İncelenen makaleler üzerine bir değerlendirme yapabilmek için makalelerin metin kısımları şu gibi yönlerden tahlil edilmiştir: Amaç (problem), özgünlük, sonuçlar. Bunların yanında kaynaklarla ilgili olarak atıf yapılan kaynak sayısı, belli başlı kaynaklara atıf (Tablo 1) ve aynı konuyla ilgili kaynaklara atıf da dikkate alınmıştır.

Tablo 1'deki eserlerin, temel kaynak olarak kıstas kabul edilmesinde birkaç etken rol oynar. İlk bunlar dergi bölümü ya da kitap olmalarıyla genellikle müstakil değil, müşterek bir çabanın ürünüdür. İkinci olarak bunlar alanın ilk kaynakları olmalarıyla temel bilgilerin verildiği eserler olmuşlar ve sonraki araştırmalar için bir başlangıç noktası teşkil etmişlerdir. Son olarak özellikle seçme eser yayınlarında, kapsamlı giriş makaleleri bulunmaktadır ve bunlar o zamana kadarki bulguları ve tartişmaları doyu- rucu biçimde ortaya koyar.

Her ne kadar bu makalenin çerçevesi Rusça yayınlarla sınırlansa da İhsanov'un İngilizce bir makalesinde ulaşılan sonuçların buraya alınması şart olmuştur (Ikhsanov, 2022). Son yıllardaki yayınların önemli mevzularından biri fotoğraflardır ve bu makale kayda değer bilgi ve görüşler sunarak bu konudaki makaleler arasında ayırt edici bir konuma ulaşmıştır. İstisnai bu makalenin dışında çizilen çerçevenin dışına çıkılmamıştır.

Bulgular ve Tartışma

Makalelerden 6'sının alana sunduğu katkı çok sınırlıdır (Bogdanova, 2022; Egamberdiyeva, 2021a, 2021b, 2022; Memetov, 2019; Soyegov, 2020). Kaynak sayıları yönüyle bunların hepsi 10'un altında kalır ve temel çalışmalara (Tablo 1) atıf sayısı toplam 2'dir. Sayfa sayıları 3-9 arasındadır.

Bogdanova (2022), Samoyloviç'in iki makalesine dayanarak kadın dilindeki yasaklı kelimelerle ilgili tespitlerini özetlemektedir. Amaç ve sonuç cümleleri içermeyen, ayrıca yalnızca tek bir kaynağa atıf yapılan makalenin özgünlüğü tartişmaya açıktır.

Egamberdiyeva (2021a, 2021b, 2022), makalelerinde Samoyloviç'in Hive ve Harezmi'deki halk edebiyatı derlemelerini konu edinmektedir. Makalelerden biri Samoyloviç'in Hive'de derlediği iki masal üzerinedir (Egamberdiyeva, 2021b). Burada masalların özeti verilir ve tip, motif ve epizotlarla ilgili kısaca mukayeseli değerlendirme yapılır. Açıkça belirtilmese de makalenin amacının Samoyloviç'in Özbek halk edebiyatı araş-

tirmalarına katkılarını ortaya koymak ve iki masalla ilgili tip, motif ve epizotlar üzerine bazı tespitlerde bulunmak olduğu anlaşılmaktadır. Öbür iki makalede ise Samoyloviç'in Hive seyahati ve burada derlediği "Harezname" adlı şiir üzerinde durulur ancak bunlarda yer yer aynı cümleler, hatta paragraflar tekrarlanır (Egamberdiyeva 2021a, 2022). Aynı şiirle ilgili daha önceki bir araştırmaya, Halliyeva'nın (2014) makalesine atıf yapılmaz. Açıkça ifade edilmese de makalelerin amacı, Samoyloviç'in Özbek halk edebiyatı araştırmalarına katkılarını ortaya koymak ve şiirdeki birkaç kelime üzerine yeni tercüme teklifleri yapmaktır. Genel olarak değerlendirmek gerekirse araştırmacı üç makalesiyle Özbek halk edebiyatı araştırmalarının 1900'lerin başına uzanan bir mazisi olduğunu ve bu sahanın ilk araştırmacılarından birinin Samoyloviç olduğunu vurgulamaktadır (Egamberdiyeva 2022: 124, 131). Ancak Egamberdiyeva makalelerinde Samoyloviç'in başka masal ve şiir yayınlarına hiç değinmemekte ve böylelikle bir araştırmacıyı çalışmalarının bütününden koparmış ve belli bir araştırma alanıyla, Özbek araştırmalarıyla özdeşleştirmiş olmaktadır. Aşağıda görüleceği üzere bu yaklaşımın farklı araştırmacılar tarafından da benimsendiğini görmek mümkündür.

Memetov (2019), başlığa bakılırsa Samoyloviç'in Kırım araştırmalarına katkılarına odaklanılan bir makale yayımlar. Ancak özetinde Samoyloviç'in Türkiye Türkçesi ve Tatar dil bilgisi araştırmalarına katkıları üzerinde durulacağı belirtilse de makale Aşnin'in (1978) Samoyloviç'in meslek hayatını ele aldığı yazısının bazı paragraflarının çıkarılıp harfiyen tekrarlanmasından ibarettir. Makalenin özgünlüğü tartışmaya açıktır.

Soyegov (2020), Samoyloviç'in Türkmen araştırmalarına katkılarına odaklanır. Makalede herhangi bir problem-çözüm ilişkisi belirtilmez. Özetinde Samoyloviç'in 400 çalışmasından 40'ının Türkmenlerle ilgili olduğu vurgulanır ve içerikte de Türkmen araştırmalarına katkıları üzerinde kısaca durulur. Buna bakarak makalenin amacının Samoyloviç'in Türkmen araştırmalarına katkıları üzerinde durmak olduğu anlaşılmaktadır. Ancak çok daha önceleri Samoyloviç'in genel olarak etnografya araştırmaları Abramzon (1978), Türkmen edebiyatı araştırmaları Nuraliyev (1973), Türkmen lehçesi araştırmaları ise Azimov ve Çaryarov (1973) tarafından tanıtılır. Soyegov kendi makalesinden çok daha kapsamlı ve teferruatlı olan bu makalelere atıfta bulunmaz. Ayrıca, aynı çerçevede Türkiye'de yayımlayan Kalenderoğlu (2010) ve Şahin'in (2011) araştırmalarının sonuçlarından da söz etmez. Anlaşılacağı üzere araştırmacı konuyla ilgili literatürü tespit etmek ve kendi makalesiyle bunlar arasında bir bağ kurmak gayesi gütmeyiz. Buradaki temel gaye, Türkmen millî kimliği oluşturulması eğilimine uygun surette (Duyamaz, 2015; Şahin, 2015), Türkmen araştırmalarını

eskiye dayandırmak, ayrıca bu sahadaki çalışmaların tarihe geçen araştırmacılar tarafından başlatıldığını vurgulamaktır. Daha yukarıda değinildiği üzere benzer bir gaye ve vurgu, Egamberdiyeva'nın makalelerinde ancak bu kez Özbek millî kimliği bağlamında söz konusudur.

Geriye kalan 5 makalenin ise alandaki problemlerin çözümüne az ya da çok bir katkı verdiği, ayrıca konuları itibarıyla birbirleriyle ilişkili oldukları görülmektedir (İhsanov, 2018, 2022; Prişepova, 2020; Soyegov, 2021; Zaytsev ve Kotyukova, 2020). Bunların kaynak, ayrıca sayfa sayısı ilk gruptakilere nazaran bariz bir şekilde fazladır. Özellikle İhsanov (2018, 2022) toplamda 36, Zaytsev ve Kotyukova (2020) ise 31 kaynak kullanmışlardır. Soyegov'un (2021) çalışması hariç, öbür 4 makalenin her birinde temel çalışmalara (Tablo 1) atıf yapılmıştır ve bu sayı toplamda 8'dir. Bu sayının 5'i İhsanov'un iki makalesinden gelmektedir ve böylelikle bu ismi araştırmalarını temel çalışmalarla en çok ilişkilendiren araştırmacı olarak kabul etmek mümkün olmaktadır. Nitekim aşağıda görüleceği üzere alana yeni yaklaşımlar büyük ölçüde yine bu isimden gelmiştir.

Bu makaleler konuya yaklaşımları yönüyle farklılık arz etseler de Samoyloviç'in mektuplaşmaları ve fotoğrafları ekseninde hazırlanmış olmalarıyla ortak bir paydada buluşurlar. Mektuplar; İhsanov (2022), Zaytsev ve Kotyukova'nın (2020) makalelerinde; fotoğraflar ise İhsanov (2022), İhsanov (2018), Prişepova (2020) ve Soyegov'un (2021) makalelerinde merkezî bir konumdadır. Bu makaleler üzerine bulgular ve tartışmalar, aşağıda iki başlık altında ayrıntılarıyla verilmektedir.

Bilgi Üretiminde Ortaklık: Muhabirler ve Mektuplar

Mektuplar; belli bir kişi, kuruluş veya araştırma alanıyla ilgili, makale ve kitaplarda bulunamayan bilgileri ihtiva etmeleriyle önemli bir kaynak olabilmektedir. Ancak mektuplar bilgi kaynağı olmanın yanında farklı zihniyetlerin karşılaşma ve etkileşim zemini de olabilmektedir. Söz gelimi 1900'lerin başında, iki Rus bilginin mektuplaşması ile bir Rus ve bir Türk bilgin arasındaki mektuplaşma aynı özelliklere sahip değildir. Bu son durumda millet, dil veya din farklılığının yanı sıra Batı-Doğu, biz-öteki veya hükmeden-hükmedilen gibi ayrımlar da muhabere sürecine dâhil olmaktadır.

Samoyloviç'in mektuplaşmalarının büyük bir kısmı tam metin hâlinde (Blagova, 2008; Kończak, 2022), bir kısmı da kesitler hâlinde yayımlanır (Baskakov, 1973). Mektuplardan hareketle Samoyloviç'in biyografisini tamamlayan bilgiler ortaya konulur (Blagova, 2008), ayrıca Türklük bilimi tarihiyle ilgili bazı ayrıntılar da açığa çıkarılır (Karaca, 2022). Ancak mektupların Oryantalizm tartışmaları bağlamında değerlendirildiği bir çalışma ise yakın bir tarihte hazırlanır (İhsanov, 2022).

İhsanov (2022); Samoyloviç ve Barthold'un Volga havzası, Kırım, Kafkas Ötesi ve Orta Asya'daki "Müslüman muhataplarıyla" mektuplaşmalarından hareketle, muhabere sürecinin o bölgelere dair bilgi birikimine nasıl bir etkide bulunduğunu, ayrıca bu sürecin hangi etkenlerle şekillendiğini anlamaya çalışır. Bu amaçla yaptığı tahlillerde dönem, dil, üslup, otorite, hiyerarşi veya güven gibi etkenlerin muhabere sürecini şekillendirdiğini ortaya koyar.

Samoyloviç saha araştırmalarında, o bölgenin ileri gelenleriyle, özellikle de tahsilli kesimiyle tanışır ve önce onlardan yüz yüze, daha sonra da mektup yoluyla bilgi almaya başlar. Böylelikle farklı bölgelerden araştırdığı konularla ilgili bilgi ve malzeme temini konusunda deyim yerindeyse bir ağ oluşturur. Özellikle Türkmenistan'dan Hocalı Molla, Kırım'dan Yahya Bayburtlu ile mektuplaşmalar, bu bölgelerin edebiyatı üzerine kayda değer miktarda bilgi edinilmesine hizmet eder (Şahin, 2011; Karaca, 2022, s. 374). Ancak bu mektuplaşmalar veya genel anlamda muhabere, yalnızca bilgi birikimine hizmet etmez, aynı zamanda bilgi birikimi süreci ve farklı zihniyetlerin şekillenmesini de sağlamaktadır.

İhsanov'un çalışmasından bazı tespitleri vurgulamak gerekirse 1900'lere kadar Avrupalı veya Rus bilginler, ilgilendikleri Doğu coğrafyasındaki kaynak kişi veya muhabirlere ve onların aktardığı bilgiye tam olarak güvenmemektedirler (İhsanov, 2022, s. 262). Ancak 1900'lere gelindiğinde Samoyloviç'in de aralarında bulunduğu yeni nesil bilginlerin gözünde bu kişiler, güvenilir bir kaynak değil, bilgiye ulaşma ve onu tahlil etmede bir yardımcı vasfı taşımaya başlar (s. 266-267). Bir başka ifadeyle araştırmaya konu edilen halktan kişiler, bilgi üretimi sürecinin edilgen bir parçası değil, faal bir aktörü olma konumuna ulaşır. Ancak Batılı bilginlerin o sahanın otoritesi olarak kabul edildikleri ve bilginin işlenmesinde onların sahip olduğu yöntem bilgisine ihtiyaç duyulduğu gerçeği henüz ortadan kalkmaz. Bundan başka, Rus bilginler özelinde söylemek gerekirse hükmeden tarafta yer almaları, onların otoritelerini daha da artırır. Bu bilginler saha araştırmalarına bir kuruluşun maddi desteğiyle çıkmakta, imparatorluğun bir temsilcisi olarak mahallî idarenin yardım ve korumasını elde etmektedirler. Araştırmaların yayımlanacağı dergiler veya kitaplar da yine devletin geniş imkânlarıyla basılmaktadır. Türk aydınlar Rus bilginlerin bu imkânlarından haberdardır ve bazen bunlardan yararlanmak isterler. Hocalı Molla, Samoyloviç'ten *Oğuzname*'yi bastırması hâlinde bir nüshayı da kendisine göndermesini rica eder (s. 275). Bir başka örnek ise merkezî otoriteye yakın olmanın farklı ülkelere gidip gelebilme-yi veya oradaki yayınları temin etmeyi kolaylaştırmasıyla ilgilidir. Özbek şairi Çolpan, meslek hayatı boyunca merkezdeki isimlerden biri olan Sa-

moyloviç'ten kendisine çağdaş Türkiye şiirini temsil eden bir eser temin etmesini ister (s. 277).

Güven, muhabere sürecini şekillendiren etkenlerden biridir. Daha önce Doğu coğrafyasındaki kaynağa ve aktardıklarına yönelik şüphe duyulurken ilerleyen zamanda Avrupalı veya Rus bilginlere ve onların eserlerine karşı bir güvensizlik ortaya çıkar. Zira Müslümanların Avrupa'da hazırlanan eserlerle tanışıklığı hızla artmaktadır. Ernest Renan gibi bilginlerin İslam karşıtlığına antitezler üretilir, Avrupa merkezilik eleştirilir. Yine Rusya özelinde belirtmek gerekirse 1900'lerin ilk yıllarından 1910'lara gelindiğinde farklı kutuplardaki aydınlar arasındaki ilişkide hızlı değişimler yaşanır. Kendi dillerini, tarihlerini çağdaş yöntemlerle araştırmaya başlayan aydınlar, mesela Zeki Velidi, Rus bilginleri, araştırılan bölgenin diline, düşüncesine yabancı olmakla suçlar. Tartışmalar öyle bir noktaya varır ki bazen taraflar birbirlerini ön yargılı, hatta art niyetli olmakla suçlarlar (s. 283-285).

Mektuplar yalnızca bilgi kaynağı olmakla kalmamakta, farklı zihniyetlere sahip aydınların aralarındaki samimi ilişkilerin açığa çıkarılmasına da hizmet edebilmektedir. Yakın tarihli bir makalede Gaspıralı ve Samoyloviç'in mektuplaşması üzerinde durulur. Aslında Gaspıralı'nın Samoyloviç'e yazdığı mektuplar daha önce el yazısı hâliyle tıpkı baskı olarak yayımlanır (Samoyloviç, 2000). Ancak mektupların el yazısı oluşu, okunup anlaşılmasını güçleştirmektedir. Bu problem, mektuplardaki metinlerin dizgisinin yapıldığı, ayrıca muhtevanın çeşitli yönlerden yorumlandığı bir makaleyle bertaraf edilir (Zaytsev ve Kotyukova, 2020). Bu makaleyi yazarların odak noktasında İhsanov'un yaptığı gibi söylem tahlili yer almaz. Bununla beraber birkaç yerde söylemlere dair değerlendirmeler vardır. Yazarlar Gaspıralı'nın bir mektubuna "muallim-üstat" şeklinde başlamasının altını çizerler. Onlara göre bu hitap, Samoyloviç'in otoritesine yapılan bir atıf olabilir (s. 523).

Mektuplardan ilki Balkan Savaşları sebebiyle gündemi meşgul eden siyasi meseleler üzerine değerlendirmeleri, ikincisi ise Coğrafya Cemiyeti tarafından seçilme ve ödüllendirilme üzerine teşekkürü ihtiva eder. Bu mektuplar 1910'lar gibi zorlu bir dönemde biri Rus ve biri Türk, iki aydının arasındaki samimiyeti göstermesiyle önem arz eder. Ancak konunun aydınlatılmayı bekleyen tarafları vardır. Zira Samoyloviç'in Gaspıralı'ya yazdığı mektupların akıbeti henüz bilinmemektedir (Zaytsev ve Kotyukova, 2020, s. 516). Mektupların bir gün bulunması ihtimal dâhilindedir. Nitekim Samoyloviç'in Polonyalı Tadeus Kowalski'ye yazdığı iki mektubun yakın bir tarihte bilim camiasının dikkatine sunulması sonraki araştırmalar için umut vadetmektedir (Kończak, 2022).

Bilginin Sağlaması: Fotoğraflar

Samoyloviç'in meslek hayatı boyunca ilgilendiği coğrafyaların başında Türkmenistan gelir. Türkmen tarihi, dili, edebiyatı ve halk bilimi bu ilgi alanının kapsamındadır. Samoyloviç'in bu alandaki çalışmaları, özellikle 1902, 1906-7 ve 1908'deki Türkmenistan seyahatlerinin neticeleri üzerine pek çok araştırma yapılmış ve yapılmaya da devam edilmektedir. Araştırmaların sürmesinde birkaç etkenden söz edilebilir. Arşivlerde bulunan yayımlanmamış çalışmalar, mektuplar, not defterleri, ayrıca müze koleksiyonları ve şahsi arşivlerdeki fotoğraflar kapsamlı bir araştırma inceleme sürecini gerektirmektedir. Son yıllarda bu bağlamda yol katedilmesini sağlayan çalışmaların sayısında artış yaşanmaktadır (İhsanov, 2018, 2022; Prişepova, 2020; Soyegov, 2021; Ikhsanov, 2022).

Samoyloviç'in Türkmen halk bilimi ve tarihi üzerine geride bıraktığı yazılı malzemenin bir arşiv birimi olarak kayıt altına alınması, muhafazası ve değerlendirmeye tabi tutulması, farklı türden malzemelere, özellikle de fotoğraflar veya ses kayıtlarına göre daha kolay olmuştur. Fotoğraflar farklı arşivlerde bulunmaktadır ve bunların bir bütün hâlinde değerlendirildiği bir çalışma henüz yoktur. Ayrıca fotoğraflara dair katalog kayıtlarındaki bilgilerin kimin tarafından yapıldığı, doğruluğu ya da gerçekliği hangi ölçüde yansıttığı tartışmalara açık bir konudur (Ikhsanov, 2022, s. 94). Ses kayıtlarıyla ilgili durum ise daha karmaşıktır. Arşivlerdeki ses kayıtlarının hangi araştırmacıya ait olduğunun tam olarak belli olmaması, ayrıca kayıtlardaki bozulmaların içeriği tespit etmeyi zorlaştırması gibi durumlar söz konusudur (İhsanov, 2018, s. 39-41). Bir başka problem ise mektup veya fotoğrafların varlığı veya nerede olduğu hakkında bilgi olmayışıdır. Bunlar bazen başka bilginlere ait arşiv malzemesi arasında tesadüfen bulunmakta veya sonraki kuşak akrabaların iradesiyle gün yüzüne çıkarılmaktadır. Anlaşıldığı üzere malzemenin tasnifi ve değerlendirilmesi hem teknik imkânsızlıklar hem de ciddi bir uzmanlaşma gerektirmesinden dolayı sekteye uğramaktadır (s. 46-48). Ancak bu zorlu uğraşıda farklı araştırmacıların katkılarıyla bir ilerleme kaydedilmektedir. İhsanov'un (2018) fotoğraflar başta olmak üzere arşiv malzemesini merkeze alan makalesinden sonra aynı minvalde iki makale daha yayımlanır.

Prişepova (2020), Samoyloviç'in 1908'deki Hive Hanlığı seyahatinde izlediği güzergâhla ilgili açıklamalar yapılan bir makale kaleme alır. Samoyloviç'in seyahat raporlarına dayanılarak hazırlanan makalede, yine onun tarafından çekilen ve Antropoloji ve Etnografya Müzesinde bulunan fotoğraflar üzerinde de durulur. Ancak anılan makale yayımlanırken bazı fotoğraflar baskıdan çıkarılır. Makalenin ilk şekli hakkında bilgisi olan Soyegov, baskıdan çıkarılan fotoğrafları kısa açıklamalarla veren bir makale yayımlar (Soyegov, 2021).

Samoyloviç'in fotoğraf mirasıyla ilgili makalelerde kayda değer bir miktarda fotoğraf yayımlanmış olmaktadır (Ikhsanov, 2022; İhsanov, 2018, Prişepova, 2020; Soyegov, 2021). Bu makaleler sayesinde bazı yer, durum, gösteri veya kişiler üzerine fotoğraflarla desteklenmiş doyurucu açıklamalara ulaşılır. Ayrıca Samoyloviç'in fotoğraf mirasının genişliği ilk kez vurgulanmış olur. Daha başka fotoğraflara Antropoloji ve Etnografya Müzesinin ağ sayfasından erişmek mümkündür (<http://nianhua.kunstkamera.ru/entity/PERSON/3558994>).

Samoyloviç'in akademik mesaisinde fotoğrafların nasıl bir vazife gördüğü son yıllarda ele alınan konulardan biridir. İhsanov'un tespitlerine göre Samoyloviç yalnızca malzeme derleyen akademik bir uğraşı yerine, inceleme nesnesini tahlil eden ve doğrulanabilir bilgiyi hedefleyen bir yaklaşım benimser. Bu akademik metodu sağlayabilmek birkaç şartı yerine getirmeye bağlıdır. Öncelikle araştırılan halkın dilini iyice bilmek elzemdir. Bunun haricinde bir de elde edilen bilgilerin doğrulanabilirliğini sağlamak gerekmektedir ve bu birkaç şekilde yapılabilmektedir. O halktan aydın kişilere müracaat etmek doğru bilgiye ulaşmada güvenilir yollardan biridir zira sıradan halkın aktarabileceği bilgi çoğu zaman sınırlı kalmaktadır. Malzeme derlenen kaynak kişiler ile bilginin doğruluğu için müracaat edilen muhabirlerin dışında geriye başvurulacak iki yol daha kalmaktadır. Bunlar, ses kayıtları ve özellikle de fotoğraflardır. Bütün bu imkânlardan istifade eden araştırmacı, makalesinde veya seyahat raporlarında bahsettiği yer, durum, olay veya kişilerle ilgili daha güvenilir bilgi aktardığını göstermektedir (Ikhsanov, 2022, s. 99, 102, 103). Ancak fotoğrafların yalnızca araştırmacının kendi hassasiyetiyle çekildiği düşünülmemelidir. Saha araştırmasını destekleyen kuruluşlar, özellikle de müzeler tarafından fotoğraf istenir (Prişepova, 2020, s. 74). İzlenen bilim metodu ve kuruluşların talepleri yanında fotoğraf çekmeyi teşvik eden bir saik daha söz konusudur.

Samoyloviç Türkmenistan seyahatine çıktığında bölge üzerine Avrupa'da yazılmış az sayıda kaynak vardır ve Arminius Vámbéry, Arthur Conolly, Charles Marvin, Edmund O'Donovan ve Henri de Coulboeuf de Blocqueville gibi isimlere ait bu kaynaklar muhtemelen onda Avrupa menşeli bir "Doğu" algısının oluşmasına hizmet eder (Karaca, 2022, s. 384; Ikhsanov, 2022, s. 98). Böylelikle bölgedeki seyahatinde de Doğu insanı ve yaşayışının peşine düşer, bunların Rus hâkimiyeti altında hızlıca kaybolmakta olduğunu düşünür ve hem yazılı metin hem de çektiği fotoğraflar ve ses kayıtlarıyla özgünlük atfettiklerini ölümsüzleştirmeye çalışır. Seyahatleri neticesinde raporlar ve makalelerin yanı sıra Doğu üzerine popüler bir kitap da yazar ancak eleştiriler üzerine kitabı yayımlamaz. İlerleyen yıllarda, meslek hayatının yaklaşık ilk on yılında etkisi altında kaldığı

Doğu arayışından uzaklaşmaya başlar ve 1910'larla halk bilgisini derleme ve yayımlama uğraşısını bırakarak dil ve edebiyat araştırmalarına yönelir. Yeni dönemde eski bakış açısını yine kendisi eleştirmektedir (Ikhsanov, 2022, s. 108, 112).

Sonuç

Bir literatür değerlendirmesi olarak bu makalenin amacı Samoyloviç'le ilgili Rusça son yayınların tahlilini yapmak ve bunların alana katkılarını değerlendirmek idi. Ancak makalede ulaşılan bulgular yalnızca Samoyloviç özelinde kalmamış, ayrıca Rusya, Türk cumhuriyetleri ve Türkiye'deki Türklük bilimi ve bunlar arasındaki güncel ilişkiye dair çıkarımlar yapılmasına da katkı sağlamıştır. Aşağıda açıklanacağı üzere Türk cumhuriyetlerindeki araştırmacıların kapsamı kendi ülkelerini ilgilendiren konularla sınırlı tutma, ayrıca önceki çalışmalarla daha az bağ kurma eğiliminde oldukları görülmüştür. Bunun yanında Türkiye'deki araştırmaların sonuçlarının Rusça yayınlara yeterince yansımadağı da ortaya çıkmıştır. Rusya ve Türk cumhuriyetlerindeki Türklük biliminin mazisi göz önüne alındığında Türkiye'deki araştırmaların bazı bakımlardan alana katkı sunma seviyesine henüz gelip gelemediği sorusu bu makalenin sınırları dışında kalan ancak irdelenmesi gereken bir konu olarak öne çıkmaktadır. Konu sonraki araştırmalara muhtaç olsa da aynı alanda, farklı merkezlerdeki son araştırmaların birbirinden kopuk bir şekilde ilerlediğine dair şüpheler ortaya çıkmıştır.

Makalelerin büyük bir kısmında, literatürün tam bir şekilde tespit edilip değerlendirilmediği ve netice itibarıyla da alandaki boşlukları doldurmak gibi bir amacın olmadığı görülmektedir. Bunlarda genel olarak yeni bir bilgi, vesika veya yaklaşım sunulmamakta, yalnızca Samoyloviç'in bir konudaki çalışmalarının tanıtılmasıyla yetinilmektedir. Tanıtılacak çalışmaların neler olduğu, çoğu durumda araştırmacının ülkesiyle alakalıdır. Özbekistan veya Türkmenistan'daki bir araştırmacı konusunu Samoyloviç'in Özbek veya Türkmenlerle ilgili çalışmalarıyla sınırlandırmaktadır. Bir örnekle konuyu somutlaştırmak gerekirse Samoyloviç'in masal yayınlarının hepsi üzerine değil, yalnızca Özbekler arasında derlediği masallar üzerine makale hazırlanmaktadır. Konunun bu şekilde sınırlandırılması sonucunda Samoyloviç'in konuyla ilgili çalışmalarının bütünü ve netice itibarıyla Türk dünyası masal araştırmalarına katkıları inceleme sürecinin dışında bırakılmaktadır. Bunun yanında Samoyloviç'in özelde Rus Türklük bilimi, genelde de dünya Türklük bilimindeki yeri ve önemini tespit etmeye yönelik bir uğraşı da göz ardı edilmiş olmaktadır. Çalışmaları bu şekilde belli bir halkla ilişkilendirme eğilimi, Orta Asya Türk devletlerinde görülen millî kimlik oluşturma çabalarıyla bağlantılıdır. Dil ve edebiyat,

millî kimlik inşasında üzerinde önemle durulan konulardır ve bu uğurda ülkenin dili ile edebiyatı üzerine araştırmaların 1900'lerin başı gibi erken bir dönemde başladığını, ayrıca ilk araştırmaların Samoyloviç gibi yetkinliği kabul görmüş bir isim tarafından yapıldığını vurgulamak vazgeçilmez bir yere sahiptir. Bu makalenin önemli sonuçlarından biri, az önce izah edilen yaklaşıma sahip makalelerin alana katkısının sınırlı kaldığıdır. Bu makaleler, filoloji uzmanları tarafından hazırlanmıştır.

Samoyloviç'in çalışmalarına filoloji (dil, edebiyat ve halk bilimi) uzmanlarının yanı sıra tarihçiler de ilgi gösterir. Filoloji uzmanlarının aksine tarih alanından uzmanların son yıllardaki Samoyloviç'le ilgili araştırmalara önemli katkılarının olduğu görülür. Bu katkılar sayesinde Samoyloviç'in özellikle bölge araştırmalarına katkılarına odaklanan ve daha önceki araştırmaları özetleyen yayınların yol açtığı kısır döngünün dışına çıkılır. Meğer konunun farklı bilim dallarından uzmanların bakış açısıyla ele alınmasına ihtiyaç duyuluyormuş.

Samoyloviç'in Türklük bilimine katkılarına dair bugüne kadar pek çok görüş belirtilmiş olsa da onun araştırma ve inceleme yöntemi üzerinde yeterince durulmamıştır. İşte son 5 yılda, özellikle İhsanov'un gayretleriyle Samoyloviç'in bilim anlayışını şekillendiren eğilimler masaya yatırılır ve bu çerçevede iki yeni yaklaşım geliştirilir:

1. Samoyloviç araştırma seyahatlerinde tanıştığı Türk aydınlarla bir muhabere süreci başlatarak bu aydınların belli bir alandaki bilgi üretiminin faal bir ortağı olmalarını sağlamıştır. Böylelikle bir konu; metot yönüyle donanımlı yabancı bir uzman ile o kültür ve dilin içinde yetişmiş mahallî bir uzman tarafından ortak bir çabayla araştırma ve inceleme sürecinin nesnesi olmuştur. Bu tespit, Türklük bilimi tarihinin erken dönemine yönelik bakış açısında bir değişikliğe ihtiyaç duyulduğunu açığa vurmaktadır.

2. Samoyloviç yalnızca derlemeyle yetinen bir bilim anlayışından uzak durmuş ve tahlil edilebilir ve doğrulanabilir bilgiye ulaşmanın yollarını aramış ve bu bağlamda araştırmalarını yazılı metin, kaynak kişi, muhabir, muhtelif malzeme, ses kaydı ve özellikle de fotoğraf gibi vasıtalarla desteklemiştir.

Sınırlılıklar

İncelenen makalelerin bir kısmı arşiv malzemesine dayanmaktadır ve bunların elektronik erişime açık olmaması önemli bir sınırlılıktır. Zira Rusya'da bulunan arşivlere gitmek ve uzun süreli bir mesaide bulunmak her araştırmacı için kolay olmamaktadır. Malzemeye uzaktan erişim sağlanırsa önceki araştırmalarda paylaşılan bilgilerin doğruluğunun kontrol edilebilmesi, ayrıca yeni yaklaşımlar getirilebilmesi daha kolay olur.

Sonraki Araştırmalar

Sonraki araştırmaların sürdürüleceği alanlar arasında mektup ve fotoğrafların yer alacağını söylemek mümkündür. Rusya arşivlerindeki malzeme üzerinde teferruatlı araştırmalar yapılıyor olsa da başka ülkelerde olması muhtemel mektup ve fotoğrafların izi henüz ciddi bir şekilde sürülmüş değildir. Mesai harcanması gereken arşivlerin bulunduğu bölgeler arasında Azerbaycan, Kazakistan, Kırım, Tataristan, Türkiye, Türkmenistan ve Özbekistan sayılabilir. Özellikle Türkiye’de yapılacak araştırmalarda Samoyloviç’in dil kurultaylarına katılmış, ayrıca İstanbul ve Ankara’da devletin ileri gelenleriyle görüşmüş olması dikkate alınmalıdır. Hangi kurumların arşivlerinde araştırma yapılacağı yayımlanmış seyahat raporlarından tespit edilebilir.

Tablo 1

A. N. Samoyloviç’le İlgili Önemli Rusça Yayınlar

Yıl	Yayın adı	Hazırlayan	Tür
1973	Sovyetskaya tyurkologiya (5)	Muhtelif	Dergi
1978	Tyurkologiçeskiy sbornik 1974	Muhtelif	Makaleler kitabı
2000	İzbranniye trudıy o Krıme	Y. Emirova	Seçme eserler
2002	Kratkaya uçebnaya grammatika sovremennogo Osmansko-Turetskogo yazıka	G. F. Blagova ve D. M. Nasilov	Tıpkı baskı
2005	Tyurkskoye yazıkoznaniye. filologiya. runika	G. F. Blagova ve D. M. Nasilov	Seçme eserler
2008	Aleksandr Nikolayeviç Samoyloviç: Nauçnaya perepiska, biografiya	G. F. Blagova	Biyografi ve mektuplar
2012	İstoriya tyurkologii v Rosii (vtoroy poloviny xıx – naçala xx veka)	G. F. Blagova	Monografi

Tablo 2*İncelenen Makaleler*

Sıra No.	Yazar	Makalenin Rusça İsmi	Makalenin İsminin Türkçe Karşılığı
1	Bogdanova, N. D.	Raboty A. N. Samoyloviça v oblasti izučeniya tabuirovannoy leksikix	Yasaklı Kelimeler Alanında A. N. Samoyloviç'in Çalışmaları
2	Egamberdiyeva, G. M.	A. N. Samoyloviç o kulturnoy jizni Hivinskogo hanstva	A. N. Samoyloviç Hive Hanlığının Kültür Hayatı Üzerine
3	Egamberdiyeva, G. M.	O Horezmskikh skazkah, zapisannih AN Samoylovičem	A. N. Samoyloviç'in Kaydettiği Harezm masalları
4	Egamberdiyeva, G. M.	A. N. Samoyloviç o pesne Horezm-Name	A. N. Samoyloviç Harezm-name Şiiri Üzerine
5	İhsanov, A.	O znaçenii materialov A. N. Samoyloviça dlya izučeniya istorii i etnografii turkmen	A. N. Samoyloviç'in Koleksiyonlarının Türkmen Tarihi ve Etnografyası İçin Önemi
6	İhsanov, A.	«Pismo — eto polovina vstreçi»: dialog i konflikty smislov v perepiske rossiyskikh vostokovedov i musulmanskih intellektualov v naçale XX v.	Mektup Karşılaşmanın Yarısıdır: XX. Yüzyıl Başında Rus Doğu Bilimciler ile Müslüman Aydınların Mektuplaşmalarında Diyalog ve Zihniyet Çatışması
7	Zaytsev, İ. V. ve Kotyukova, T. V.	Şeyh i mugallim-ustad: pisma İsmaila Gasprinskogo Aleksandru Samoyloviçu	Şeyh ve Muallim: İsmail Gaspıralı'nın A. Samoyloviç'e Mektupları
8	Memetov, İ. A.	Tvorçeskıy Put A.N. Samoyloviça i Yego Rol v razvitii Vostokovedeniya v Kırımı	A. N. Samoyloviç'in Meslek Hayatı ve Kırım'da Doğu Biliminin Gelişmesindeki Rolü
9	Prışepova, V. A.	Nauçnaya komandirovka A. N. Samoyloviça k Hivinskim Turkmenam	A. N. Samoyloviç'in Hive Türkmenlerine Yaptığı Araştırma Seyahati
10	Soyegov, M.	Nauçnaya deyatelnost A. N. Samoyloviça naçalas yeşyo v studençeskiye godıy s yego turkmenovedçeskih rabot	A. N. Samoyloviç'in Bilim Mesaisi Öğrencilik Yıllarındaki Türkmen Araştırmalarıyla Başlar
11	Soyegov, M.	Akademik-vostokoved A. N. Samoyloviç kak fotograf	Bir Fotoğrafçı Olarak A. N. Samoyloviç

Tablo 3*Araştırmacı Bilgileri*

Sıra No.	Soyadı, Ad	Ülke/Bölge	Bölüm
1	Bogdanova, N. D.	Başkurdistan	Filoloji (?)
2	Egamberdiyeva, G. M.	Özbekistan	Filoloji
3	İhsanov, A.	Rusya	Tarih
4	Kotyukova, T. V.	Rusya	Tarih
5	Memetov, İ. A.	Kırım	Filoloji
6	Prişepova, V. A.	Rusya	Tarih
7	Soyegov, M.	Türkmenistan	Filoloji
8	Zaytsev, İ. V.	Rusya	Tarih

Etik Komite Onayı: Araştırmada etik kurul iznine gerek yoktur.

Mali Destek: Araştırma için herhangi bir mali destek alınmadı.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Ethical Committee Approval: Ethical committee approval is not required for this research.

Funding: This research received no external funding.

Conflicts of Interest: The author declares no conflicts of interest in this study.

Kaynakça

- Abramzon, S. M. (1978). A. N. Samoyloviç–etnograf. A. N. Kononov, S. G. Klyaştorıny, Yu. A. Petrosyan ve S. S. Tselniker (Ed.), *Tyurkologičeskiy sbornik 1974 içinde* (s. 169-197). Nauka.
- Azimov, P. ve Çarıyarov, B. (1973). A. N. Samoyloviç i Turkmenskoye yazıkoznaniye. *Sovetskaya Tyurkologiya, 1973(5)*, 71–75.
- Baskakov, N. A. (1973). A. N. Samoyloviç v pismah k V. A. Gordlevskomu. *Sovetskaya Tyurkologiya, 1973(5)*, 84–92.
- Blagova, G. F. (2008). *Aleksandr Nikolayeviç Samoyloviç: Nauçnaya perezpiska, biografiya*. Vostoçnaya literatura RAN.
- Bogdanova, N. D. (2022). Raboty A. N. Samoyloviça v oblasti izuçeniya tabuirovannoy leksiki. İ. S. Nasipov ve N. U. Haliullina (Ed.), *Materialy Vserossiyskoy Nauçno-Praktičeskoj Konferentsii s Mejdunarodnim Uçastiyem, Posvyaşennoy 55-letiyu Başkirskogo Gosudarstvennogo Pedagogičeskogo Universiteta im. M. Akmullıy i 30-letiyu Kafedriy Tatarskogo Yazıkı i Literatıurıy içinde* (s. 242-244). BGPU.

- Duymaz, A. (2015). Türkmenistan'da kültürel kimliğin kaynağı olarak Dede Korkut geleneği. *Millî Folklor*, 107, 19-33.
- Egamberdiyeva, G. (2021a). A. N. Samoyloviç o kulturnoy jizni Hivinskogo hanstva. *Zvezda Vostoka*, 2021(2), 132-134.
- Egamberdiyeva, G. M. (2021b). O Horezmskih skazkah, zapisannih A. N. Samoylovičem. *Polish Journal of Science*, 36, 52-54.
- Egamberdiyeva, G. M. (2022). A. N. Samoyloviç o pesne Horezm-Name. S. E. Kamilova (Ed.), *Russkoyazıçnaya literatura Uzbekistana* içinde (s. 124–132). NİTS Otkritoye Znaniye.
- Halliyeva, G. İ. (2014). O rukopisi 'Horezmname' i ob istorii yego izuçeniya v Rossii v načale XX veka. *Problemy Vostokovedeniya*, 64, 84-95
- Ikhsanov, A. (2022). The photographic legacy of Alexander N. Samoilovich (1880–1938). S. Gorshenina, S. Abashin, B. Cordier ve T. Saburova (Ed.), *Photographing Central Asia: From the periphery of the Russian empire to global presence* içinde (s. 91-128). De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110754469-004>
- İhsanov, A. (2018). O znaçenii materialov A. N. Samoyloviça dlya izuçeniya istorii i etnografii Turkmen. *Miras*, 2018(2), 34-49.
- İhsanov, A. (2022). Pismo – eto polovina vstreçi: Dialog i konflikty smislov v perepiske rossiyskih vostokovedov i musulmanskih intellektualov v načale XX v. *Gosudarstvo, Religiiia, Tserkov v Rossii i za Rubejom*, 40(1), 260–292.
- Kalenderoğlu, İ. (2010). A. N. Samoyloviç'in Türkmen edebiyatı ve folkloru araştırmalarına katkıları. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 6, 285–295.
- Karaca, S. (2022). *Aleksandr Nikolayeviç Samoyloviç ve Türkoloji* (Tez No. 752577) [Doktora tezi, Balıkesir Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Kończak, I. (2022). Listy akademika Aleksandra Nikolajewicza Samojłowicza. *Studia Orientalne*, 21, 125-142.
- Memetov, İ. A. (2019). Tvorçeskij put A.N. Samoyloviça i yego rol v razvitii vostokovedeniya v Krimu. A. M. Memetov, İ. A. Memetov, T. B. Useinov ve A. N. Suhorukov (Ed.), *Razvitiye vostokovedeniya v Krimu (XI - načalo XX veka)* içinde (s. 71-78). Arial.
- Nuraliyev, D. (1973). A. N. Samoyloviç–issledovatel Turkmenskoy literatury i folkloru. *Sovetskaya Tyurkologiya*, 1973(5), 66–70.
- Prişepova, V. A. (2020). Nauçnaya komandirovka A. N. Samoyloviça k Hivinskim Turkmenam. *Miras*, 2020(3), 73-91.
- Samoyloviç, A. N. (2000). *İzbranniye trudy o Krime* (Y. Emirova, Haz.). Dolya.
- Soyegov, M. (2020). Nauçnaya deyatelnost A. N. Samoyloviça načalas yeşyo v studençeskiye gody s yego Turkmenovedçeskih rabot. V. E. Manapova (Ed.), *Dialog kultur v globaliziruyuşemsya mire* içinde (s. 144-146). Alef.
- Soyegov, M. (2021). Akademik-vostokoved A. N. Samoyloviç kak fotograf. P. B. Uvarov, D. V. Çarıkov ve N. İ. Tahirov (Ed.), *Traditsionniye obşestva:*

Neizvestnoye prošloye içinde (s. 82-88). Yujno-Uralskiy Gosudarstvennyy Gumanitarno-Pedagogičeskiy Universitet.

Şahin, H. İ. (2011). A. N. Samoyloviç ve Hocalı Molla'nın Türkmen folkloruyla ilgili çalışmaları üzerine bir değerlendirme. *TÜBAR*, XXX, 319-337.

Zaytsev, İ. V. ve Kotyukova, T. V. (2020). Şeyh i mugallim-ustad: Pisma İsmaila Gasprinskogo Aleksandru Samoyloviçu. *Minbar: Islamic Studies*, 13(3), 513-537.

<http://nianhua.kunstkamera.ru/entity/PERSON/3558994> erişim tarihi 31.03.2023

Extended Summary

The Turkic states and Russia are the most interested countries in Turkology studies. Collaboration of research in these countries would be desirable, but this is difficult to achieve. However, at least it is easier to ensure that research is carried out in an informed manner. On the other hand, according to the assumption based on this article, researchers in the Turkic states and Russia working on the same subject are not sufficiently aware of each other's studies. Continuing the studies unaware of each other is an important problem that causes loss of time and energy. Mutually following the publications on basic subjects and determining the general situation of the literature at regular intervals are among the steps that can be taken towards the solution of this problem.

Method

It has been accepted that the past 5 years provide access to sufficient data to understand the general status of research on a subject. In the period covering 2018-2022, 11 Russian articles were published directly on Samoilovich (Table 2). All articles are open to online access. During this period, no books directly related to Samoilovich appeared in Russia. To make an evaluation on the articles reviewed, the text sections of the articles were analysed in terms of aspects such as purpose (problem), originality, and results. In addition to these, attention was paid to the number of sources, citations to major sources (Table 1) and citations to sources related to the same subject.

Findings and Discussion

The contribution of 6 of the articles to the field is very limited (Bogdanova, 2022; Egamberdiyeva, 2020, 2021, 2021; Memetov, 2019; Soyegov, 2020). It is seen that the remaining 5 articles have been prepared with the aim of contributing to the solution of the problems in the field, and they are also related to each other in terms of their subjects (Ihsanov, 2018, 2022; Prishepova, 2020; Soyegov, 2021; Zaytsev and Kotyukova, 2020). Although these articles differ in terms of their approach to the subject, they meet on a common ground as they are prepared on the axis of Samoilovich's correspondence and photographs. Letters; In the articles of Ihsanov (2022), Zaytsev and Kotyukova (2020); photographs are central in the articles of Ikhsanov (2022), Ihsanov (2018), Prishepova (2020) and Soyegov (2021).

Partnership in Knowledge Production: Correspondents and Letters

Correspondents and Letters. Ihsanov (2022); Based on the correspondence of Samoilovich and Barthold with their "Muslim interlocutors" in the Volga basin, Crimea, Trans-Caucasus, and Central Asia, it aims to understand how the communication process affected the knowledge of those regions, and by what factors this process was shaped. In his analyses for this purpose, he reveals that factors such as the period, language, style, authority, hierarchy, or trust shape the communication process.

Proving of Information: Photos

According to Ikhsanov's findings, Samoilovich adopts an approach that analyses the object of study and aims at gathering verifiable information, rather than merely

compiling material. To be able to provide this academic method depends on meeting a few conditions. First, it is essential to have thorough command of the language of the people researched. Apart from this, it is also necessary to apply to intellectual people to ensure the verifiability of the information obtained. And finally, two more components remain: sound recordings and especially photographs. The researcher, who makes use of all the possibilities, shows that he conveys more reliable information about the place, situation, event, or people he mentions in his article or travel reports (Ikhsanov, 2022: 99, 102, 103).

Results

In most of the articles, it is seen that the literature is not fully identified and evaluated, and as a result, there is no aim to fill the gaps in the field. In these, no new information, documents, or approaches are presented in general, only the introduction of Samoilovich's work on a subject is contented. On the other hand, it is seen that some articles involve important contributions to research on Samoilovich:

1. Samoilovich initiated a communication process with the Turkic intellectuals he met during his research travels, enabling these intellectuals to become an active partner in the production of knowledge in a certain field. Thus, a subject; It has become the object of the research-examination process with a joint effort by a foreign expert who is equipped in terms of method and a local expert trained in that culture and language. This determination reveals that there is a need for a change in the perspective towards the early period of the history of Turkology.

2. Samoilovich abstained from an understanding of science that was content with compilation and sought ways to reach analysable and verifiable information, and in this context, he supported his research by means such as written text, source person, reporter, various materials, sound recordings and especially photographs.

Limitations

Some of the articles reviewed are based on archival material. The fact that they are not accessible electronically is an important limitation. This is because it is not easy for every researcher to access the archives in Russia and work on them for a long time. If the material is accessed remotely, it will be easier to check the accuracy of the information shared in previous studies and to introduce new approaches.

Implications

It can be said that letters and photographs will be among the areas where future research will continue. Although detailed research is being carried out on the material in the Russian archives, the letters and photographs that are likely to be in other countries have not been seriously traced yet. Azerbaijan, Kazakhstan, Crimea, Tatarstan, Turkey, Turkmenistan and Uzbekistan can be counted among the regions where the archives need to be researched. Particularly, in future research to be conducted in Turkey, it should be considered that Samoilovich attended Language Congresses and met with notable statesmen in Istanbul and Ankara. Institutions whose archives will be researched can be determined based on the travel reports published.